

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.082>

УДК 347.736:347.51

Артем ДАНИЛОВ, д-р філос. в галузі права,
адвокат, арбітражний керуючий, голова Комітету
з питань науково-методологічного розвитку та професійної експертизи
Національна асоціація арбітражних керуючих України, м. Одеса, Україна
ID orcid.org/0009-0003-0355-4973

ПРАВО НА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЯК САМОСТІЙНИЙ ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ У БАНКРУТСТВІ

Ключові слова: право на платоспроможність, платоспроможність юридичної особи, майнова автономія, інституційний делікт, субсидіарна відповідальність, доведення до банкрутства, способи захисту.

Обґрунтовано право на платоспроможність юридичної особи як самостійного об'єкта правової охорони у справах про банкрутство. Доведено, що платоспроможність у праві банкрутства є не лише економічним показником, а й юридично значущим станом майнової автономії боржника, порушення якого може розглядатися як наслідок специфічного інституційного цивільно-правового делікту. Аргументовано, що субсидіарна відповідальність у процедурах банкрутства є спеціальною конкурсною формою реалізації деліктної відповідальності, яка не замінює відновлювальні способи захисту, а застосовується для покриття дефіциту ліквідаційної маси. Запропоновано функціонально-послідовну модель захисту, за якої пріоритетними є реституційні та інші засоби прямого відновлення майнової сфери боржника, тоді як субсидіарна відповідальність має залишковий характер.

Вступ. Процедура банкрутства традиційно розглядається як інструмент колективного захисту прав кредиторів, у межах якого провідне значення мають конкурсне задоволення вимог, рівність кредиторів і впорядкований розподіл ліквідаційної маси. Такий підхід є методологічно важливим, однак не вичерпує правової природи неплатоспроможності. Банкрутство торкається не лише сфери кредиторських прав, а й майнової основи існування юридичної особи, її здатності зберігати відокремленість майна, брати участь у цивільному обороті та самостійно виконувати свої зобов'язання. У цьому значенні платоспроможність має розглядатися не лише як економічний показник, а й юридично значущий стан майнової автономії, що являє собою самостійну цінність у праві банкрутства та потребує спеціальної правової охорони.

Цитування: Данілов А. Право на платоспроможність юридичної особи як самостійний об'єкт правової охорони у банкрутстві. *Економіка та право*. 2026. № 3. С. 82—93. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.082>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Особливої гостроти ця проблема набуває у випадках доведення до банкрутства. Якщо неплатоспроможність є наслідком протиправних дій осіб, які контролювали або визначали поведінку боржника, то йдеться не лише про зменшення активів чи неможливість розрахунків із кредиторами, а руйнування майнової та організаційної основи існування юридичної особи як самостійного носія прав та обов'язків. У такому ракурсі доведення до банкрутства може розглядатися як специфічний інституційний делікт, спрямований не тільки проти інтересів кредиторів, а й проти самої можливості юридичної особи зберігати або відновлювати власну платоспроможність. Якщо ж платоспроможність розуміти як юридично значущий стан майнової автономії, то її руйнування слід осмислювати як завершене порушення охоронюваного законом блага, а подальшу процедуру банкрутства — не як анулювання цього порушення, а правовий механізм реагування на його наслідки.

З огляду на це принципово важливо виходити з того, що навіть у ліквідаційній процедурі платоспроможність не зникає як об'єкт правової охорони. Змінюється не сам об'єкт, а форма його захисту. Якщо на стадіях розпорядження майном і санації право на платоспроможність проявляється передусім як право на збереження та відновлення здатності боржника до самостійного існування в цивільному обороті, то в ліквідації воно трансформується у право на максимально повне відновлення майнової сфери боржника в межах ліквідаційної маси. Іншими словами, у ліквідації охороняється вже не сама господарська життєздатність боржника, а залишкова майнова цілісність суб'єкта, яка має бути відновлена настільки, наскільки це можливо, до моменту завершення процедури і виключення юридичної особи з реєстру. Така конструкція дає змогу пояснити, чому навіть після визнання боржника банкрутом закон зберігає значення інструментів, спрямованих на повернення активів, витребування майна, стягнення дебіторської заборгованості, визнання недійсними правочинів та інше поповнення ліквідаційної маси: йдеться не лише про технічне збільшення фонду для розрахунків із кредиторами, а про особливу, трансформовану форму охорони права на платоспроможність.

Складність цієї конструкції зумовлена тим, що деліктна природа доведення до банкрутства реалізується в межах конкурсної процедури, а сама

конкурсна процедура поєднує різні за функцією способи захисту. Частина з них безпосередньо спрямована на повернення майна до сфери боржника та формування природної ліквідаційної маси через реституцію, витребування майна, стягнення його вартості, дебіторської заборгованості або відшкодування збитків, завданих боржнику. Інша частина, насамперед субсидіарна відповідальність, виконує вже компенсаційну та залишкову функцію, покриваючи той дефіцит ліквідаційної маси, який не вдалося усунути засобами прямого майнового відновлення. У зв'язку із цим постає фундаментальна теоретична проблема: чи може субсидіарна відповідальність розглядатися як універсальний спосіб захисту у випадках доведення до банкрутства, чи вона має характер виняткового механізму, що активується лише після з'ясування меж відновлення майнової сфери боржника іншими способами.

У цьому контексті категорія права на платоспроможність юридичної особи набуває самостійного доктринального значення. Йдеться не про право на прибутковість або гарантію комерційного успіху, а про охоронювану законом можливість юридичної особи зберігати майнову основу своєї участі в цивільному обороті, самостійно виконувати зобов'язання, а у разі протиправного руйнування цієї спроможності — вимагати максимально повного відновлення майнової сфери у формах, допустимих на відповідній стадії процедури банкрутства. Саме тому в цьому дослідженні обґрунтовано право на платоспроможність юридичної особи як самостійний об'єкт правової охорони у справах про банкрутство, доведено, що в ліквідації цей об'єкт не зникає: він трансформує форму свого захисту, а також аргументовано, що субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство є не альтернативною відновлювальним способам захисту, а спеціальним фінальним конкурсним механізмом, який не змінює природи первинно завданої шкоди і не повинен нівелювати пріоритету засобів, спрямованих на безпосереднє відновлення майнової сфери боржника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика банкрутства є предметом активного наукового дослідження багатьох представників юридичної та економічної науки, зокрема О. Бірюкова, О. Борейко, М. Гурина, І. Мінчинської, Б. Полякова, Р. Полякова, В. Радзивілюк, С. Райчевої, Л. Грабован. Важливим для розуміння класичної конкурсної логіки ліквідації,

як фінальної стадії банкрутства, є дослідження В. Богатиря «Ліквідаційна процедура — ключова процедура у справах про банкрутство». Водночас у межах економічних досліджень платоспроможність розглядається переважно як характеристика фінансового стану суб'єкта господарювання, його ліквідності та здатності виконувати грошові зобов'язання, тоді як в юридичній доктрині основну увагу традиційно зосереджено на захисті прав кредиторів, ліквідаційній масі, субсидіарній відповідальності, фраздаторних правочинах та ефективних способах захисту.

Однак у вітчизняній науці відсутній комплексний підхід до осмислення права на платоспроможність юридичної особи як самостійного об'єкта правової охорони у справах про банкрутство. Недостатньо дослідженими залишаються питання збереження цього об'єкта охорони у ліквідаційній процедурі, трансформації права на платоспроможність у право на максимально повне відновлення майнової сфери боржника, а також функціонального співвідношення між відновлювальними способами захисту, спрямованими на повернення активів до сфери боржника, і субсидіарною відповідальністю як залишковим механізмом покриття дефіциту ліквідаційної маси. Саме ця прогалина зумовлює потребу в дослідженні, яке дасть змогу розглянути доведення до банкрутства не лише як підставу конкурсного перерозподілу втрат між кредиторами і контролюючими особами, а як посягання на охоронюваний законом стан майнової автономії юридичної особи.

Метою статті є обґрунтування права на платоспроможність юридичної особи як самостійного об'єкта правової охорони у справах про банкрутство та з'ясування особливостей його захисту залежно від процесуальної стадії провадження.

Дослідження сфокусоване на тезі, що після переходу до ліквідаційної процедури платоспроможність не зникає як об'єкт правової охорони, а трансформується форма її захисту: від збереження чи відновлення здатності боржника до самостійного виконання зобов'язань до максимально повного відновлення його майнової сфери в межах ліквідаційної маси. У зв'язку з цим розв'язується питання, чи може платоспроможність юридичної особи розглядатися не лише як економічна характеристика, а як юридично значущий стан майнової автономії, що підлягає самостійній правовій охороні, а також

чи зберігається цей об'єкт охорони у ліквідаційній процедурі.

Окремим завданням дослідження є розмежування двох функціонально відмінних груп способів захисту майнової сфери боржника у справах про банкрутство: засобів безпосереднього відновлення майнового стану боржника та засобів компенсаційного покриття дефіциту ліквідаційної маси. З огляду на це стаття покликана обґрунтувати, що субсидіарна відповідальність у ліквідаційній процедурі не є альтернативним або рівнозначним способом захисту поряд із реституцією, витребуванням майна, стягненням дебіторської заборгованості чи іншими відновлювальними засобами, а має залишковий, субсидіарний характер і повинна застосовуватися лише після з'ясування меж фактичного відновлення майнової сфери боржника. Відповідно, одним із результатів дослідження має стати формулювання моделі функціональної черговості способів захисту в ліквідації, за якої відновлювальні засоби є первинними, а субсидіарна відповідальність — фінальним конкурсним механізмом.

Методи дослідження. У дослідженні використано формально-юридичний, системно-структурний і функціональний методи. Формально-юридичним методом проаналізовано положення законодавства про банкрутство, норми цивільного права та підходи, сформовані у судовій практиці Верховного Суду щодо субсидіарної відповідальності, відновлювальних способів захисту та меж їх застосування. Системно-структурним методом визначено місце права на платоспроможність юридичної особи у системі об'єктів правової охорони у справах про банкрутство, а також з'ясовано трансформацію форми його захисту на різних стадіях провадження, зокрема у ліквідаційній процедурі. Функціональним методом досліджено співвідношення між реституційними та іншими відновлювальними способами захисту майнової сфери боржника і субсидіарною відповідальністю як залишковим механізмом покриття дефіциту ліквідаційної маси.

Результати дослідження. **Право на платоспроможність юридичної особи: платоспроможність як юридично значущий стан та основа правової охорони.** Належне розуміння права на платоспроможність юридичної особи як категорії права банкрутства потребує аналізування самої платоспроможності щонайменше на чотирьох взаємопов'язаних рівнях: еко-

номічному, нормативному, судово-інтерпретаційному та доктринальному.

На економічному рівні платоспроможність традиційно розглядається як комплексна характеристика фінансового стану підприємства, що виявляється у його здатності своєчасно та в повному обсязі виконувати грошові й інші платіжні зобов'язання, підтримувати фінансову стійкість, безперервність фінансово-господарської діяльності та належний рівень участі у господарському обороті [1—3]. У такому розумінні платоспроможність є економічною передумовою майнової автономії юридичної особи, однак сама по собі ще не розкриває її правового змісту як об'єкта охорони.

На нормативному рівні Кодекс України з процедур банкрутства (далі КУЗПБ) оперує категорією платоспроможності через конструкції загрози неплатоспроможності, неплатоспроможності та відновлення платоспроможності. Хоча КУЗПБ не містить самостійного визначення платоспроможності, її зміст може бути виведений від протилежного до законодавчо закріплених понять неплатоспроможності та загрози неплатоспроможності. У цьому контексті платоспроможність доцільно розуміти як такий фінансово-господарський стан боржника, за якого він здатен своєчасно виконувати грошові зобов'язання перед кредиторами та здійснювати платежі за звичайними господарськими операціями без застосування спеціальних процедур, передбачених законодавством про банкрутство. Саме тому в праві банкрутства платоспроможність має значення не лише як описовий фінансовий показник, а як стан, з яким закон пов'язує можливість нормального самостійного існування юридичної особи у цивільному обороті.

На судово-інтерпретаційному рівні зміст цієї категорії конкретизується через практику Верховного Суду, що акцентує увагу на необхідності оцінювання фінансового стану боржника та причин втрати ліквідності [4], критеріях належної обачності та своєчасного реагування керівника на загрозу неплатоспроможності [5], а також на необхідності оцінювання добросовісності поведінки боржника в контексті набуття ним стану неплатоспроможності [6]. Хоча судова практика прямо не формулює категорії права на платоспроможність, вона фактично виходить за межі суто кредиторського підходу, визнаючи юридичне значення охорони майно-

вої сфери самого боржника від протиправних посягань у процедурі банкрутства [7].

На доктринальному рівні платоспроможність доцільно розуміти не лише як арифметичне співвідношення активів і зобов'язань, а й як юридично значущий стан майнової автономії юридичної особи, що забезпечує її здатність самостійно відповідати за власними зобов'язаннями, зберігати відокремленість майна та брати участь у цивільному обороті в межах звичайного господарського ризику. Саме в такому розумінні набуває змісту категорія права на платоспроможність — не як право на прибутковість чи гарантія комерційного успіху, а як охоронювана законом можливість юридичної особи зберігати та, у разі неправомірного порушення, відновлювати майнову основу своєї самостійної участі в цивільному обороті.

Отже, платоспроможність юридичної особи має первісну економічну основу, однак у праві банкрутства набуває значення юридично релевантного стану майнової автономії, який є матеріальною передумовою права на платоспроможність як самостійного об'єкта правової охорони. Тому у випадках доведення до банкрутства йдеться не лише про неможливість задоволення вимог кредиторів, а й про порушення охоронюваного законом інтересу самої юридичної особи у збереженні та відновленні власної платоспроможності. У цьому розумінні платоспроможність не є повністю автономною від активів і зобов'язань категорією, однак право на її збереження, відновлення та залишкову охорону в ліквідаційній процедурі може і повинно розглядатися як функціонально самостійний об'єкт правової охорони у справах про банкрутство.

Доведення до банкрутства як інституційний цивільно-правовий делікт і форма порушення права на платоспроможність. Наступним логічним кроком є з'ясування цивільно-правової природи порушення права на платоспроможність юридичної особи. Частина 3 ст. 9¹ КУЗПБ визначає доведення до банкрутства як стійку неплатоспроможність боржника, викликану умисними діями чи бездіяльністю керівника, органів управління, власника майна або інших осіб, якщо це завдало матеріальної шкоди інтересам держави, суспільства або кредиторів і господарським судом боржника визнано банкрутом. Уже сама ця нормативна конструкція свідчить, що йдеться не лише про несприятливий результат господарської діяльності, а про

юридично обумовлений наслідок протиправної поведінки, який має осмислюватися і в площині цивільного права. Тим більше ст. 9¹ КУЗПБ прямо допускає цивільно-правову відповідальність за порушення законодавства про банкрутство.

У цивілістичному вимірі доведення до банкрутства доцільно розглядати як особливий делікт, оскільки його конструкція передбачає наявність усіх базових елементів правопорушення: об'єкта, протиправної поведінки, шкідливого наслідку, причинного зв'язку та вини. Показовою в цьому аспекті є позиція Верховного Суду, відповідно до якої субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство є самостійним цивільно-правовим видом відповідальності, а для її застосування є необхідним встановлення судом складових елементів правопорушення — об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони [8]. Звідси випливає, що доведення до банкрутства в межах конкурсного права не може зводитися лише до констатації недостатності майна або факту відкриття ліквідаційної процедури, навпаки, воно передбачає встановлення такого способу поведінки контролюючих чи пов'язаних із боржником осіб, який спричинив руйнування майнової основи його самостійного існування.

Безпосереднім об'єктом такого правопорушення доцільно вважати не окремий актив і не лише абстрактний інтерес кредиторів у задоволенні вимог, а право юридичної особи на збереження та відновлення платоспроможності. Водночас сама платоспроможність у цій конструкції є юридично значущим станом майнової автономії боржника, що утворює матеріальну основу зазначеного права. Активи, ліквідність, структура зобов'язань, платіжна дисципліна, бухгалтерська та інша документація тут постають не як ізольовані правові блага, а як функціональні елементи того стану, який забезпечує юридичній особі можливість самостійно брати участь у цивільному обороті та відповідати за своїми зобов'язаннями. Саме тому виведення активів, штучне нарощення боргу, приховування майна або документації, а також ухвалення умисно руйнівних управлінських рішень мають значення не лише як окремі порушення, а як форми впливу на цілісну майнову організацію боржника.

У такій конструкції юридично значущим наслідком є не власне зменшення обсягу майна, а настання стійкої неплатоспроможності як ста-

ну, за якого юридична особа втрачає здатність самостійно виконувати зобов'язання та зберігати майнову автономію. Тому йдеться про складнішу форму майнової шкоди, ніж звичайне винбуття окремого активу чи збільшення пасиву. Верховний Суд прямо підкреслює, що субсидіарна відповідальність у справі про банкрутство має деліктну природу та узгоджується з ч. 1 ст. 1166 Цивільного кодексу України [9]. До того ж у судовій практиці відповідальність третіх осіб, передбачена ч. 2 ст. 61 КУЗПБ, характеризується як відповідальність за збитки, завдані банкруту [9]. Це має принципове значення, оскільки дає змогу розглядати доведення до банкрутства не лише як порушення інтересів кредиторів, а й як протиправне ураження майнової сфери самого боржника.

Саме в цьому аспекті доведення до банкрутства набуває ознак інституційного цивільно-правового делікту. Його інституційний характер зумовлений тим, що посягання спрямоване не просто на окреме майнове благо, а на саму здатність юридичної особи функціонувати як самостійний учасник цивільного обороту. Руйнується не лише певний масив активів, а структурна можливість боржника зберігати відокремленість майна, виконувати грошові зобов'язання, нести самостійну майнову відповідальність і продовжувати участь у господарському обороті в межах звичайного комерційного ризику. У цьому контексті показовою є також позиція Верховного Суду, за якою субсидіарна відповідальність за доведення до банкрутства за своєю правовою природою є відповідальністю за зловживання суб'єктивними цивільними правами, що завдали шкоди кредиторам [8]. Отже, деліктність доведення до банкрутства виявляється не лише у факті спричинення шкоди, а й безпосередньому способі використання корпоративних та управлінських можливостей у супереч їх призначенню.

Водночас перехід до ліквідаційної процедури не заперечує деліктної природи такого порушення і не означає зникнення об'єкта правової охорони. Якщо право на платоспроможність розуміти як охоронювану законом можливість юридичної особи зберігати майнову основу своєї самостійної участі в цивільному обороті, то доведення до банкрутства слід кваліфікувати як завершене порушення цього права, а ліквідаційну процедуру — стадію, на якій правопорядок реагує вже не на сам факт делікту, а на

його майнові наслідки. Тому навіть у ліквідації значення мають не лише механізми покриття дефіциту конкурсної маси, а й засоби, спрямовані на безпосереднє відновлення майнової сфери боржника.

Отже, доведення до банкрутства слід розглядати як специфічний інституційний цивільно-правовий делікт, у межах якого протиправна поведінка контролюючих або пов'язаних із боржником осіб спрямована на порушення права на платоспроможність через руйнування майнової основи самостійного існування юридичної особи. Такий підхід дає змогу послідовно пояснити, чому в межах конкурсного права постає питання не лише фіксації неплатоспроможності як факту, а й покладення майнової відповідальності на осіб, винних у неправомірному спричиненні такого стану, а також чому подальший вибір способу захисту має виходити з первинності відновлення майнової сфери боржника перед компенсаційними механізмами конкурсного права.

Субсидіарна відповідальність у процедурах банкрутства як конкурсна форма реалізації деліктної відповідальності за порушення права на платоспроможність: межі відновлення шкоди та парадокс потерпілої юридичної особи. Якщо доведення до банкрутства розглядати як інституційний цивільно-правовий делікт, спрямований на порушення права юридичної особи на збереження та відновлення платоспроможності, то субсидіарна відповідальність у процедурах банкрутства постає не як альтернатива деліктній відповідальності, а спеціальна конкурсна форма її реалізації. Такий висновок випливає з того, що КУЗПБ, з одного боку, пов'язує доведення до банкрутства з протиправним спричиненням стійкої неплатоспроможності, з іншого — встановлює особливий механізм покладення на винних осіб обов'язку покрити дефіцит ліквідаційної маси. Отже, конкурсна процедура змінює не природу правопорушення, а спосіб та межі майнового реагування на нього.

У доктрині слушно зауважено, що не в усіх випадках, які закон називає субсидіарною відповідальністю, наявні всі ознаки цивільно-правової відповідальності. Однак у випадку доведення до банкрутства ситуація інша, оскільки йдеться саме про відповідальність, що вимагає встановлення складу правопорушення, зокрема з причинним зв'язком між поведінкою контролюючих осіб і наслідками у вигляді стійкої неплатоспроможності боржника [10]. Тому субсидіар-

ну відповідальність у такій категорії спорів слід розуміти як процедурно модифіковану форму деліктної відповідальності, а не самостійний, відірваний від деліктної природи інститут.

Водночас вона не зводиться і до звичайної множинності боржників у зобов'язанні. Як зазначено у цивілістичній літературі, модель «основний — субсидіарний боржник» передбачає не паралельну участь кількох боржників у тому самому зобов'язанні, а акцесорний механізм, за якого додаткова відповідальність виникає лише за наявності визначених законом передумов [11]. У справах про банкрутство це означає, що субсидіарна відповідальність не замінює основного майнового обов'язку боржника і не підміняє засоби прямого відновлення його майнової сфери, вона застосовується лише тоді, коли наслідки доведення до банкрутства вже набули конкурсного виміру в формі дефіциту ліквідаційної маси.

Саме на рівні меж відновлення шкоди найвиразніше виявляється відмінність між класичною деліктною моделлю та конкурсною формою її реалізації. Частина 2 ст. 61 КУЗПБ пов'язує розмір субсидіарної відповідальності не з повним обсягом шкоди, завданої боржнику, а з різницею між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою. Це означає, що відповідальність винних осіб у процедурі банкрутства вимірюється не всією глибиною ураження майнової сфери боржника, а лише тією частиною втрат, яка не була покрита власними активами банкрута. Така конструкція узгоджується з логікою ліквідаційної процедури, основою якої є ліквідаційна маса як основний інструмент задоволення вимог кредиторів [12].

Саме тут виникає парадокс потерпілої юридичної особи. Первинного ураження під час доведення до банкрутства зазнає насамперед сам боржник: зменшується його майнова база, руйнується ліквідність, втрачається здатність самостійно виконувати зобов'язання та підтримувати майнову автономію. Отже, первинно порушується власне право юридичної особи на збереження та відновлення платоспроможності. Проте в межах конкурсної процедури наслідки цього порушення усуваються не у формі повного відновлення майнового *status quo* боржника, а поповнення ліквідаційної маси для розрахунків із кредиторами. У результаті боржник залишається первинно ураженим суб'єктом, але не стає кінцевим отримувачем повної репарації.

Проте це не означає, що після переходу до ліквідації об'єкт правової охорони зникає. Якщо право на платоспроможність розуміти як охоронювану законом можливість юридичної особи зберігати майнову основу своєї самостійної участі в цивільному обороті, то в ліквідації зникає не власне об'єкт захисту, а лише його первісна форма. На цій стадії право на платоспроможність трансформується у право на максимально повне відновлення майнової сфери боржника в межах ліквідаційної маси. Тому навіть у ліквідації значення зберігають не лише механізми покриття дефіциту конкурсної маси, а й усі засоби, спрямовані на безпосереднє повернення активів до сфери боржника.

Показовим у цьому аспекті є співіснування в межах КУЗПБ двох різних механізмів реагування на шкоду, завдану боржнику. З одного боку, ст. 7 КУЗПБ допускає розгляд у межах справи про банкрутство спорів про відшкодування шкоди та/або збитків, завданих боржнику, тобто спорів, безпосередньо спрямованих на відновлення його майнової сфери. З іншого боку, ч. 2 ст. 61 КУЗПБ передбачає субсидіарну відповідальність за доведення до банкрутства, яка має вже не реституційний, а конкурсно-компенсаційний характер. Отже, перший механізм орієнтований на пряме відновлення майнової сфери боржника, другий — на покриття того дефіциту, який залишився після вичерпання або недостатності засобів такого відновлення.

Цей підхід узгоджується також із загальною логікою деліктного права. Як слушно зазначає Б. Карнаух, деліктне право покликане не лише компенсувати шкоду, а й атрибутувати втрати заподіювачу та захищати порушений інтерес потерпілого [13]. У банкрутстві ці функції реалізуються лише частково: атрибуція втрат винній особі зберігається, однак компенсація набуває процедурно обмеженого характеру. Додатковим аргументом є й загальна тенденція до подолання абсолютності принципу майнової відокремленості юридичної особи у випадках недобросовісного використання корпоративної форми. У науковій літературі доречно зауважено, що в межах доктрини «проникнення за корпоративну вуаль» відповідальність за боргами товариства допускається саме як виняток у разі зловживання корпоративною оболонкою, а в окремих правопорядках відповідні стягнення спрямовуються до конкурсної маси для задоволення вимог кредиторів [14].

Отже, субсидіарна відповідальність у процедурах банкрутства є спеціальною конкурсною формою реалізації деліктної відповідальності за порушення права на платоспроможність юридичної особи. Конкурсна модель змінює не природу завданої шкоди, а спосіб і межі її відшкодування: розмір відповідальності визначається дефіцитом ліквідаційної маси, а не повним обсягом шкоди, завданої майновій сфері боржника. Саме тому в межах процедури банкрутства виникає парадокс потерпілої юридичної особи: боржник є первинно ураженим суб'єктом, однак повне відновлення його майнової автономії та права на платоспроможність не досягається, оскільки стягнені кошти спрямовуються насамперед на задоволення вимог кредиторів. Водночас у ліквідації об'єкт захисту не зникає, а трансформується у право на максимально можливу репарацію майнової сфери боржника в межах конкурсної процедури.

Вибір способу захисту у випадках доведення до банкрутства: функціональна послідовність захисту права на платоспроможність. Вибір належного способу захисту у випадках доведення до банкрутства не можна здійснювати абстрактно, без з'ясування того, яке саме право або інтерес порушено, на користь кого функціонує відповідна процедура банкрутства та який результат має забезпечити судовий захист — пряме відновлення майнової сфери боржника чи лише компенсаційне покриття її дефіциту.

У сучасній доктрині ефективний спосіб захисту пов'язується з його відповідністю змісту порушеного права, характеру порушення та здатністю реально усунути його наслідки без потреби у повторному зверненні до суду [15—17]. У справах про банкрутство це означає, що належність способу захисту визначається не лише формальною наявністю відповідного інструменту в законі, а і його функціональною придатністю реагувати на конкретний тип порушення права на платоспроможність.

У випадках доведення до банкрутства первинного ураження зазнає майнова сфера самого боржника, оскільки руйнується його здатність зберігати майнову автономію та самостійно виконувати зобов'язання. Водночас у конкурсному вимірі результат захисту здебільшого спрямовується на задоволення вимог кредиторів. Звідси випливає, що механізми банкрутства мають динамічну спрямованість: на ранніх стадіях переважає інтерес у збереженні або відновленні

платоспроможності боржника, тоді як у ліквідації домінує колективний інтерес кредиторів. Однак це не означає зникнення об'єкта правової охорони. У ліквідації платоспроможність уже не охороняється як можливість подальшого повноцінного функціонування боржника в обороті, але зберігається як право на максимально повне відновлення його майнової сфери в межах ліквідаційної маси. Такий висновок не суперечить класичному розумінню процедур банкрутства. Як слушно зазначає В. Богатир, ліквідація банкрута є крайнім заходом, але перед зверненням до неї необхідно вжити всіх заходів відновлення платоспроможності боржника та його конкурентоспроможності на ринку [18, с. 36—37].

Саме тому вибір способу захисту значною мірою залежить від процесуальної стадії. На стадіях розпорядження майном і санації, доки зберігається реальна можливість відновлення платоспроможності боржника, пріоритетними мають бути ті засоби, які безпосередньо працюють на збереження, повернення і відновлення його майнової сфери. До них належать спори про повернення (витребування) майна боржника, визнання недійсними його правочинів, відшкодування шкоди та/або збитків, завданих боржнику. Цій самій логіці відповідає ст. 42 КУзПБ, яка передбачає можливість визнання недійсними правочинів боржника та повернення майна, а за неможливості повернення в натурі — відшкодування його вартості. У процедурі розпорядження майном такий відновлювальний акцент узгоджується також зі статусом арбітражного керуючого, на якого покладено завдання збереження активів боржника та аналізування його фінансового стану.

У ліквідаційній процедурі акцент змінюється, але і тут не можна вважати, що після визнання боржника банкрутом залишається лише субсидіарна відповідальність. Стаття 61 КУзПБ покладає на ліквідатора обов'язок формувати ліквідаційну масу, заявляти вимоги щодо повернення дебіторської заборгованості, вживати заходів щодо пошуку, виявлення та повернення майна банкрута, а також оспорювати правочини боржника. Отже, і в ліквідації зберігаються засоби прямого майнового відновлення, які спрямовані на повернення активів до сфери боржника та формують «природну» ліквідаційну масу. Субсидіарна відповідальність, навпаки, має іншу функцію: вона не повертає конкретного активу і не відновлює первісного майнового стану боржника, а компенсує той дефіцит лік-

відаційної маси, який залишився після виконання відновлювальних засобів.

Тож у випадках, коли шкода для боржника зумовлена конкретними правочинами або іншими майновими діями, першими мають використовуватися ті засоби, які дають найповніший відновлювальний ефект: визнання недійсними підозрілих або фraudаторних правочинів, реституція, витребування майна, стягнення його вартості, дебіторської заборгованості, а також позови з відшкодування шкоди та/або збитків, завданих боржнику. Як слушно підкреслено в науковій літературі, для спорів про фraudаторні правочини найефективнішим результатом є повернення сторін у попередній майновий стан, тоді як власне визнання правочину недійсним без повернення майна не гарантує ефективного захисту [19]. Для процедур банкрутства це має ще більше значення, оскільки повернення активу чи його вартості одночасно працює і на відновлення майнової сфери боржника, і на збільшення ліквідаційної маси.

Субсидіарна відповідальність має іншу функціональну природу. Вона не спрямована на повне відновлення майнового *status quo* боржника, а на покриття різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою; стягнені суми долучаються до ліквідаційної маси і використовуються для розрахунків із кредиторами. У зв'язку із цим її не можна розглядати як рівнозначну альтернативу реституційним та іншим відновлювальним засобам [10]. Її застосування передбачає своєрідний процесуальний фільтр: доки не з'ясовано межі фактичного відновлення майнової сфери боржника, неможливо належно визначити і розмір того дефіциту, який має бути покритий за рахунок субсидіарної відповідальності. Передчасне звернення до цього механізму ставить під сумнів коректність розрахунку вимоги і створює ризик подвійного стягнення, якщо згодом відповідні активи або їх вартість будуть повернуті до ліквідаційної маси іншими способами.

Звідси впливає модель функціональної черговості способів захисту в ліквідації. По-перше, діє критерій казуальності: якщо є конкретний правочин або інша майнова дія, якою прямо зменшено майнову сферу боржника, пріоритет мають засоби прямого відновлення, насамперед інструменти, передбачені ст. 42 КУзПБ, а також реституція, віндикація, стягнення вартості майна чи збитків. По-друге, діє критерій достат-

ності: якщо засобами першої групи вдається сформувати ліквідаційну масу, достатню для задоволення вимог кредиторів, потреба в субсидіарній відповідальності не виникає. По-третє, діє критерій субсидіарності: лише той залишок дефіциту, який не вдалося усунути прямим відновленням майнової сфери боржника, може бути покритий за рахунок субсидіарної відповідальності як фінального конкурсного механізму. Йдеться не про пряму законодавчу черговість, а про функціональну послідовність, що впливає з природи цих засобів.

Отже, правильний вибір способу захисту у випадках доведення до банкрутства має ґрунтуватися на функціонально-послідовній моделі. Якщо процедура ще спрямована на збереження або відновлення платоспроможності боржника, пріоритет мають засоби, які безпосередньо відновлюють його майнову сферу. Якщо ж боржника вже визнано банкрутом, це не означає зникнення об'єкта захисту, а лише зміну форми його охорони: право на платоспроможність трансформується у право на максимально повне відновлення майнової сфери в межах ліквідаційної маси. Саме тому і в ліквідації першочерговими залишаються засоби прямого майнового відновлення, тоді як субсидіарна відповідальність набуває значення спеціального, залишкового і фінального конкурсного інструменту покриття того дефіциту, який не вдалося усунути інакше.

Висновки. Проведене дослідження доводить, що платоспроможність юридичної особи в праві банкрутства не зводиться лише до економічного показника співвідношення активів і зобов'язань, а є юридично значущим станом майнової автономії боржника, який становить матеріальну основу його самостійної участі в цивільному обороті та підлягає правовій охороні. Відповідно, право на платоспроможність слід розуміти як охоронювану законом можливість юридичної особи зберігати, а у разі неправомірного порушення — відновлювати майнову основу своєї самостійної участі в обороті. У цьому розумінні доведення до банкрутства постає не лише як негативний результат господарської діяльності чи підстава конкурсного розподілу втрат, а як специфічний інституційний цивільно-правовий делікт, спрямований на руйнування майнової основи існування юридичної особи та порушення її права на платоспроможність.

Обґрунтовано, що субсидіарна відповідальність у процедурах банкрутства є не самостій-

ною альтернативою деліктній відповідальності, а спеціальною конкурсною формою її реалізації. Її особливість полягає в тому, що розмір відповідальності визначається не повним обсягом шкоди, завданої майновій сфері боржника, а дефіцитом ліквідаційної маси, тобто різницею між сумою вимог кредиторів і наявними активами банкрута. Саме тому в межах процедури банкрутства виникає парадокс потерпілої юридичної особи: первинного ураження зазнає саме боржник, однак результат майнового реагування в конкурсній процедурі спрямовується насамперед на задоволення вимог кредиторів. Водночас перехід до ліквідації не означає зникнення об'єкта правової охорони. На цій стадії право на платоспроможність не припиняється, а трансформується у право на максимально повне відновлення майнової сфери боржника в межах ліквідаційної маси.

У зв'язку з цим доведено, що у справах про банкрутство необхідно розмежовувати дві функціонально відмінні групи способів захисту. Перша група охоплює засоби прямого відновлення майнової сфери боржника: визнання недійсними правочинів, реституцію, витребування майна, стягнення дебіторської заборгованості, відшкодування шкоди та збитків, заподіяних боржнику. Саме вони формують природну ліквідаційну масу і повинні розглядатися як первинні. Друга група охоплює субсидіарну відповідальність, яка має компенсаційний, залишковий характер і спрямована на покриття лише того дефіциту ліквідаційної маси, який не вдалося усунути засобами першої групи. Тож субсидіарну відповідальність не можна розглядати як універсальний або початковий спосіб захисту, її необхідно застосовувати лише після проходження своєрідного процесуального фільтра, коли з'ясовано межі фактичного відновлення майнової сфери боржника та встановлено реальний розмір непокритого дефіциту.

Отже, правильний вибір способу захисту у випадках доведення до банкрутства має ґрунтуватися на моделі функціональної послідовності. Якщо порушення пов'язане з конкретним правочином або іншою майновою дією, що безпосередньо спричинила вибуття активу чи інше зменшення майнової сфери боржника, пріоритет належить засобам прямого відновлення. Якщо ж такими засобами вдається сформувати ліквідаційну масу, достатню для задоволення вимог кредиторів, підстав для субсидіар-

ної відповідальності не виникає. Лише той залишок дефіциту, який не вдалося усунути прямим поверненням або відновленням активів, може бути покритий за рахунок субсидіарної відповідальності як фінального конкурсного меха-

нізму. Саме така модель дає змогу узгодити деліктну природу порушення права на платоспроможність із конкурсною логікою ліквідаційної процедури та уникнути змішування відновлювальних і компенсаційних способів захисту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Олійник О.О., Роговий С.М. Фінансовий стан підприємства в контексті ліквідності та платоспроможності. *Агросвіт*. 2018. № 19. С. 34—38. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2018.19.34>
2. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 372—376. URL: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven-2015-r/816-tenitska-n-b-grishko-yu-s-teoretichni-aspekti-otsinki-platospromozhnosti-pidpriemstva-v-suchasnikh-umovakh> (дата звернення: 19.03.2026).
3. Томчук О.Ф., Фабіянська В.Ю., Довгополюк Г.О. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті фінансового стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 5 (05). С. 345—351. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/1638> (дата звернення: 19.03.2026).
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 25.05.2021 у справі № 910/11027/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235845> (дата звернення: 19.03.2026).
5. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 09.06.2022 у справі № 904/76/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106477436> (дата звернення: 19.03.2026).
6. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 26.05.2022 у справі № 903/806/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105458809> (дата звернення: 19.03.2026).
7. Постанова об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 02.09.2022 у справі № 916/144/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106477438> (дата звернення: 19.03.2026).
8. Банасько О. Солідарна та субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство. Актуальна судова практика: презентація. *Судова влада України*. 2025. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Solid_sybsud_vidpovidalnist.pdf (дата звернення: 19.03.2026).
9. Васьковський О. Солідарна та субсидіарна відповідальність у справах про банкрутство: обрання ефективного способу захисту: презентація. *Судова влада України*. 2025. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Solidar_subsudiar_vidpovid_bankrutstvo.pdf (дата звернення: 19.03.2026).
10. Гудима-Підвербецька М.М. Теоретико-методологічні та практичні особливості співвідношення категорій «субсидіарне зобов'язання» і «субсидіарна відповідальність». *Вісник НТУУ «КПІ». Серія «Політологія. Соціологія. Право»*. 2019. № 3 (43). С. 226—231. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3\(43\).198179](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3(43).198179)
11. Гриценко Г. Субсидіарна відповідальність крізь призму множинності осіб у зобов'язанні. *Юридичний вісник*. 2019. № 4. С. 223—228. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.995>
12. Богатир В.К. Окремі питання правового забезпечення формування та реалізації ліквідаційної маси банкрута. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 3 (72). С. 86—95. <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-86-95>
13. Карнаух Б.П. Причинний зв'язок у деліктному праві: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків, 2024. 463 с. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/diss/karnauh/dis.pdf> (дата звернення: 19.03.2026).
14. Жорнокуй Ю.М. Доктрина «проникнення за корпоративну вуаль»: світовий досвід та сучасні реалії українського правозастосування. *Форум права*. 2016. № 4. С. 127—132. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/51c7b7a5-00eb-4b60-a64c-d4258e1aac6e/content> (дата звернення: 19.03.2026).
15. Пільков К.М. Проблеми ефективності способів правового захисту в суді та арбітражі. *Інституційно-правове забезпечення майнових інтересів держави та суб'єктів приватного права в умовах регіональної нестабільності*: зб. наук. праць / за заг. ред. О.Д. Крупчана. Київ, 2021. С. 129—170. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/543> (дата звернення: 19.03.2026).
16. Коваль І.Ф. Законодавче регулювання способів захисту прав та інтересів у сфері господарювання: стан та напрями удосконалення. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2021. № 1. С. 25—38. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.1.3>
17. Синегубов О.В. Теоретичні та практичні аспекти забезпечення захисту правомірних очікувань під час здійснення процедур банкрутства. *Нове українське право*. 2021. № 3. С. 90—102. <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.13>

18. Богатир В.К. Ліквідаційна процедура — заключна процедура у справах про банкрутство: монографія / за ред. Б.В. Дерев'янка. Одеса: Гельветика, 2021. 210 с. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/169> (дата звернення: 19.03.2026).
19. Ольшевський І.О. Визначення ефективного способу захисту порушених прав кредитора. *Право. UA*. 2024. № 3. С. 191—198. <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2024.3.28>

Дата надходження: 23.03.2026

Дата прийняття до друку: 20.04.2026

Дата публікації: 28.09.2026

REFERENCES

1. Oliinyk O.O., Rohovyi S.M. Finansovyi stan pidpriemstva v konteksti likvidnosti ta platospromozhnosti. *Ahrosvit*. 2018. No. 19. P. 34-38. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2018.19.34> [in Ukrainian].
2. Tenytska N.B., Hryshko Yu.S. Teoretychni aspekty otsinky platospromozhnosti pidpriemstva v suchasnykh umovakh. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. Iss. 5. P. 372-376. URL: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven-2015-r/816-tenitska-n-b-grishko-yu-s-teoretichni-aspekti-otsinki-platospromozhnosti-pidpriemstva-v-suchasnykh-umovakh> [in Ukrainian].
3. Tomchuk O.F., Fabianska V.Iu., Dovhopoliuk H.O. Otsinka likvidnosti ta platospromozhnosti v konteksti finansovoho stanu pidpriemstva. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. 2016. Iss. 5 (05). P. 345-351. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/1638> [in Ukrainian].
4. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 25.05.2021 u spravi No. 910/11027/18. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235845> [in Ukrainian].
5. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 09.06.2022 u spravi No. 904/76/21. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106477436> [in Ukrainian].
6. Postanova Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 26.05.2022 u spravi No. 903/806/20. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105458809> [in Ukrainian].
7. Postanova obiednanoi palaty Kasatsiinoho hospodarskoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 02.09.2022 u spravi No. 916/144/17. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106477438> [in Ukrainian].
8. Banasko O. Solidarna ta subsydiarna vidpovidalnist u spravakh pro bankrutstvo. Aktualna sudova praktyka: prezentatsiia. *Sudova vlada Ukrainy*. 2025. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Solid_sybsud_vidpovidalnist.pdf [in Ukrainian].
9. Vaskovskyi O. Solidarna ta subsydiarna vidpovidalnist u spravakh pro bankrutstvo: obrannia efektyvnoho sposobu zakhystu: prezentatsiia. *Sudova vlada Ukrainy*. 2025. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Solidar_subsudiar_vidpovid_bankrutstvo.pdf [in Ukrainian].
10. Hudyma-Pidverbetska M.M. Teoretyko-metodolohichni ta praktychni osoblyvosti spivvidnoshennia katehorii "subsidiarne zoboviazannia" i "subsidiarna vidpovidalnist". *Visnyk NTUU "KPI". Seriya "Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo"*. 2019. No. 3 (43). P. 226-231. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3\(43\).198179](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.3(43).198179) [in Ukrainian].
11. Hrytsenko H. Subsidiarna vidpovidalnist kriz pryzmu mnozhynnosti osib u zoboviazanni. *Yurydychnyi visnyk*. 2019. No. 4. P. 223-228. <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.995> [in Ukrainian].
12. Bohatyr V.K. Okremi pytannia pravovoho zabezpechennia formuvannia ta realizatsii likvidatsiinoi masy bankruta. *Pravovyi chasopys Donbasu*. 2020. No. 3 (72). P. 86-95. <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-72-3-86-95> [in Ukrainian].
13. Karnaukh B.P. Prychynnyi v'iazok u deliktnomu pravi: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.03. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2024. 463 p. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/diss/karnauh/dis.pdf> [in Ukrainian].
14. Zhornokui Yu.M. Doktryna "pronyknennia za korporatyvnu vual": svitovyi dosvid ta suchasni realii ukrainskoho pravozastosuvannia. *Forum prava*. 2016. No. 4. P. 127-132. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/51c7b7a5-00eb-4b60-a64c-d4258e1aac6e/content> [in Ukrainian].
15. Pilkov K.M. Problemy efektyvnosti sposobiv pravovoho zakhystu v sudi ta arbitrazhi. *Instytutsiino-pravove zabezpechennia mainovykh interesiv derzhavy ta subiektiv pryvatnoho prava v umovakh rehionalnoi nestabilnosti: zb. nauk. prats / za zah. red. O.D. Krupchana*. Kyiv, 2021. P. 129-170. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/543> [in Ukrainian].
16. Koval I.F. Zakonodavche rehuliuвання способів захисту прав та інтересів у сфері господарювання: стан та напрям удосконалення. *Pravnychi chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa*. 2021. No. 1. P. 25-38. <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2021.1.3> [in Ukrainian].
17. Syniehubov O.V. Teoretychni ta praktychni aspekty zabezpechennia zakhystu pravomirnykh ochikuvan pid chas zdiisnennia protsedur bankrutstva. *Nove ukrainske pravo*. 2021. No. 3. P. 90-102. <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.13> [in Ukrainian].

18. Bohatyr V.K. Likvidatsiina protsedura — zakliuchna protsedura u spravakh pro bankrutstvo: monohrafiia / za red. B.V. Derevianka. Odesa: Helvetyka, 2021. 210 p. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/169> [in Ukrainian].
19. Olshevskiy I.O. Vyznachennia efektyvnoho sposobu zakhystu porushenykh prav kredytora. *Pravo.UA*. 2024. No. 3. P. 191-198. <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2024.3.28> [in Ukrainian].

Date of receipt: 23.03.2026

Date of acceptance for publication: 20.04.2026

Date of publication: 28.09.2026

Artem DANILOV,

PhD in Law, Attorney-at-Law, Insolvency Practitioner,
Chairman of the Committee for Scientific
and Methodological Development and Professional Expertise
National Association of Insolvency Practitioners of Ukraine,
Odesa, Ukraine
orcid.org/0009-0003-0355-4973

THE RIGHT OF A LEGAL ENTITY TO SOLVENCY AS AN INDEPENDENT OBJECT OF LEGAL PROTECTION IN BANKRUPTCY

The article substantiates the concept of the right of a legal entity to solvency as an independent object of legal protection in bankruptcy proceedings. It is argued that, within insolvency law, solvency should not be understood merely as an economic indicator of the debtor's financial condition, but rather as a legally significant state of proprietary autonomy, which reflects the entity's capacity to independently perform its obligations and preserve its functional separateness in civil circulation. On the basis of doctrinal sources, the Bankruptcy Code of Ukraine, and current Supreme Court case law, the study demonstrates that causing bankruptcy should be qualified as a specific institutional civil tort directed not only against the interests of creditors, but also against the legal entity's right to preserve and, where unlawfully impaired, restore its solvency. The article further argues that subsidiary liability in bankruptcy does not constitute an alternative to tort liability, but represents a special bankruptcy-based form of its implementation, in which the amount of recovery is determined by the deficiency of the liquidation estate rather than by the full extent of damage inflicted upon the debtor's proprietary sphere. Particular attention is paid to the paradox of the injured legal entity: although the debtor is the primary subject adversely affected by the destructive conduct, full restoration of its proprietary autonomy is not achieved, since the recovered amounts are directed primarily toward satisfying creditors' claims. At the same time, the study shows that, following the transition to liquidation, solvency does not disappear as an object of legal protection, but is transformed into the right to the fullest possible restoration of the debtor's proprietary sphere within the liquidation estate. On this basis, the article proposes a functionally sequential model of protection, according to which priority should be given to restitutionary and other restorative remedies aimed at directly restoring the debtor's proprietary sphere, whereas subsidiary liability should operate as a residual and final bankruptcy mechanism for covering the remaining deficit of the liquidation estate. The practical significance of the study lies in offering a doctrinal framework for identifying the protected legal interest in cases of causing bankruptcy and for selecting an effective remedy consistent with the stage and purpose of bankruptcy proceedings.

Keywords: right to solvency, proprietary autonomy, institutional civil tort, causing bankruptcy, subsidiary liability, restorative remedies.